

Національна академія педагогічних наук України
Інститут проблем виховання

ШКОЛЯР ЛІЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 37.013.42:061.2–053](44)(075.8)

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА
З ДИТЯЧИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ У ФРАНЦІЇ**

13.00.05 – соціальна педагогіка

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті проблем виховання НАПН України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Петрочко Жанна Василівна,
Інститут проблем виховання НАПН України,
заступник директора з науково-
експериментальної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Сейко Наталія Андріївна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
проректор з наукової роботи і міжнародних
зв'язків;

кандидат педагогічних наук, доцент
Касьянова Ольга Володимирівна,
Луганський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти,
проректор з наукової роботи.

Захист відбудеться “27” грудня 2016 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.454.01 в Інституті проблем виховання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлінського, 9, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій частині Інституту проблем виховання НАПН України (04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9), а також на офіційному сайті Інституту проблем виховання НАПН України.

Автореферат розіслано “22” листопада 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Комаровська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економічні та соціально-політичні зміни в Україні зобов'язують державні й недержавні інституції оптимізувати умови успішної соціалізації дітей та молоді. Значними ресурсами щодо соціального виховання і розвитку підростаючої особистості володіють дитячі громадські об'єднання, пріоритетом яких є соціальна активність відповідно до викликів часу.

У зв'язку з цим завдання активізації участі дітей в житті суспільства окреслено низкою нормативно-правових документів, як-от: Конвенція ООН про права дитини, Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації”, проекти Закону України “Про молодь” і Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого руху в Україні тощо.

Вивчення соціально-педагогічних напрацювань інших країн щодо функціонування дитячих громадських об'єднань сприяє створенню оптимальних умов для їх повноцінного розвитку. Багаторічний позитивний досвід соціально-педагогічної підтримки дитячих громадських об'єднань та співпраці з ними має Франція. Основні засади її соціальної політики, скоординованість у роботі соціальних інституцій, державних та недержавних установ і об'єднань, злагоджена організація діяльності представників соціальної сфери, – усе це може стати корисним для переосмислення ролі та потенціалу дитячих громадських об'єднань в Україні. Окрім цього, потреба вивчення досвіду Франції зумовлена тим, що ця країна передусє у розробленні та вдалому поєднанні передових європейських інновацій і збереженні національних надбань соціальної та соціально-педагогічної роботи.

У контексті теми дослідження цінність становлять наукові праці французьких теоретиків та практиків П. Беснара, Б. Бло, П. Бурдьє, Ф. Вольтера, А. Вюльбо, Р. Декарта, Д. Дідро, Ж. Капеля, Ж. Кальвіна, М. Коєбея, Р. Лабурі, Ж. – Ж. Руссо, М. Сореля, П. Феррана, Ф. Фенелона, Ж. Фурастьє, які обґрунтували специфіку соціально-педагогічної роботи Франції. Вагомими здобутками є наукові напрацювання Ф. Джерельє, Ж. Бертена, Д. Дав'єна, М. Пойраза, в яких розкривається зміст соціально-педагогічної діяльності.

Окремі питання дослідження соціальної та соціально-педагогічної роботи у Франції розкрито у працях науковців сучасності: М. Галагузової, О. Голотюк, Л. Зязюн, Л. Кандалінцевої, С. Кубіцького, Г. Лешук, Ф. Мустафасвої, Л. Романовської, О. Орехової, Т. Харченко, Т. Швець та інших. Зазначені вчені зосередили свої доробки на вивченні специфіки такої роботи та можливостей її адаптації до вітчизняних реалій.

Соціально-педагогічна робота визначається французькими (Л. Кро, Ж. Мажо, Д. Міно, П. Мейрієм, Л. Порше, Н. Россіні, Ж. Франсін та інші) й українськими (О. Безпалько, Р. Вайнола, І. Зверева, А. Капська та інші) вченими як тривалий процес, спрямований на активізацію особистісного потенціалу кожної дитини, її самоактуалізацію, саморозвиток і самореалізацію, координування дій для гарантування прав і свобод дітей, підтримку їх соціально значущої діяльності.

Своєрідність французької моделі соціально-педагогічної роботи з дітьми та дитячими громадськими об'єднаннями (дитячими асоціаціями) полягає у намаганні гармонійно поєднати її соціальний і педагогічний складники. Перше місце у такій роботі посідає соціальний складник, філософсько-психологічні та культуролого-антропологічні аспекти якого проаналізовано у працях А. Біне, Р. Бюро, А. Валлона, Ж. Девер'є, Ф. Дольто, Ж. Дюбі, М. Коен-Емеріка, Ф. Кушарда, К. Леві-Штросса, Ж. Лякана, М. Сегалена, Ж. Сімона, Р. Суава, Ж. Піаже, Ж. Фридманна та інших. Водночас науковці Франції ґрунтовно досліджують і педагогічний складник такої роботи, представлений у наукових доробках класиків (Ф. Маріє, Г. Міаларе, Л. Порше, Е. Сеген, Ф. Урі, С. Френе, Ж.–П. Шарт'є) і вчених сьогодення (Ж.–М. Батай, Ф. Бюїссон, К. Рондуен). Однак на даний час недостатньо досліджено концептуально-організаційні аспекти соціально-педагогічної підтримки дитячих громадських об'єднань у сучасних умовах, не проаналізовано роль основних суб'єктів такої діяльності, не визначено міжнародні орієнтири для розвитку дитячого руху в інших країнах.

Актуальність дослідження зумовлена також низкою *суперечностей* між:

- нагальною суспільною необхідністю вивчення світових надбань соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями, аналізу європейського досвіду з організації такої роботи та відсутністю відповідних комплексних наукових досліджень;

- гострою потребою розвитку системи соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні та недостатньою в цьому плані інтеграцією французького досвіду як одного з кращих зарубіжних зразків підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань на різних рівнях;

- перспективністю застосування досвіду Франції щодо соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями та відсутністю відповідних рекомендацій з аналогічної роботи в Україні.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість, потреба подолання означених суперечностей зумовили вибір **теми** дослідження: **“Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась у межах теми наукового дослідження лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України “Формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому об'єднанні” (державний реєстраційний номер 0113U002085). Тему дисертації схвалено на засіданні вченої ради Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 9 від 28.10.2013 р.) та затверджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 9 від 26.11.2013 р.).

Мета дослідження полягає у вивченні концептуальних й організаційних засад та змістово-технологічного забезпечення соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції, а також у розробленні рекомендацій щодо застосування кращого французького досвіду в Україні.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність, принципи, сектори та генезу соціально-педагогічної роботи у Франції в контексті розвитку дитячих громадських об'єднань.
2. Уточнити зміст поняття “дитяче громадське об'єднання Франції”; визначити та узагальнити концептуальні й організаційні засади соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції.
3. Схарактеризувати зміст, напрями, форми та методи соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції.
4. Розробити рекомендації щодо застосування кращого французького досвіду для покращення діяльності вітчизняних дитячих громадських об'єднань, подальшого розвитку дитячого руху в Україні.

Об'єкт дослідження – соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями.

Предмет дослідження – концептуальні й організаційні засади та змістово-технологічне забезпечення соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: наукові розвідки французьких дослідників щодо соціокультурного розвитку підростаючих особистостей, їх автономізації, створення і функціонування соціальних мереж (Ж. – М. Батай, Ж. Бертен, М. Вавонакер, Ф. Грельє, Д. Дав'єн, С. Суса до Насіменто, Ж. Баша, М. Пойраз); ідеї активної взаємодії людини і середовища у процесі соціалізації особистості (Дж. Г. Мід, С. Савченко, О. Сухомлинська), участі дітей у житті суспільства та підтримки їх соціальних ініціатив (С. Гіль, Ж. Петрочко, С. Тетерський, Р. Харт), соціального та особистісно орієнтованого виховання (І. Бех, Є. Бондаревська); положення щодо специфіки соціально-педагогічної роботи (О. Безпалько, В. Бочарова, М. Галагузова, І. Зверєва, А. Капська, Г. Лактіонова, П. Наторп); теорії педагогічних систем (В. Безпалько, Л. Гнусарева, М. Каган, В. Шадріков, Е. Юдін); наукові положення щодо функціонування дитячих громадських об'єднань, розвитку дитячого руху в Україні (Н. Лавриченко, О. Панагушина, Т. Окушко, Ю. Поліщук, Л. Романовська); компетентнісний, середовищний, міжвідомчий та міждисциплінарний наукові підходи.

На різних етапах роботи використано такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: вивчення, узагальнення і систематизація французьких та вітчизняних джерел стосовно теми дисертації для з'ясування стану дослідженості проблеми соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями; історико-педагогічний аналіз етапів становлення соціально-педагогічної роботи та діяльності дитячих громадських об'єднань у Франції; структурно-системний аналіз для обґрунтування особливостей соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції; порівняння поглядів учених на досліджувану проблему, уточнення сутності дитячих громадських об'єднань у Франції та соціально-педагогічної роботи з ними; аналіз документації, який передбачає ознайомлення з державними, департаментними і регіональними

документами, методичними розробками та спеціальними сайтами для об'єктів і суб'єктів соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями з метою визначення й узагальнення змісту, форм та методів такої роботи; компаративний аналіз і осмислення можливості запозичення досвіду Франції у вітчизняну соціально-педагогічну роботу;

– *прогностичні*: аналогія та екстраполяція для розроблення рекомендацій щодо використання кращого французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні.

Джерельною базою дослідження стали нормативні документи (закони, декрети, циркуляри щодо створення і функціонування дитячих громадських об'єднань у Франції); регуляторні акти (нормативні документи) французького уряду щодо розвитку громадянського суспільства (Закон про асоціативні договори (Loi du 1-er juillet 1901 relative au contrat d'association), пояснювальна записка (Version consolidée au 7 août 2009) та сучасні роз'яснення до нього – Закон № 2011–893 від 28.07.2011 р. (Loi n°2011-893 du 28 juillet 2011), Декрет про адміністративні заходи з утілення Закону про асоціативні договори (Décret portant règlement d'administration publique pour l'exécution de la loi du 1-er juillet 1901 relative au contrat d'association), Закон про волонтерську діяльність та діяльність в асоціаціях (Loi relative au volontariat associatif et à l'engagement éducatif)); Освітній кодекс Франції (Code d'éducation version consolidée au 13 juin 2016, Articles: L212-15, L312-19, L551-1, D111-6, D313-7, D313-59, D551-1, R511-9); проекти (Національний проект щодо дітей та молоді (Appel de Bobigny: vers un grand projet national pour l'enfance et la jeunesse), Місцеві навчально-виховні проекти (Projets éducatifs locaux); конвенції (Конвенція щодо особистісних відносин дітей (Convention sur les relations personnelles concernant les enfants), протокол Конвенції щодо прав дитини на вільну комунікацію (Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant établissant une procédure de présentation de communications)); програми та проекти виховання засобами громадянського суспільства (“Контракт міста” (“Contrat de Ville”), “Політика міста” (“Politique de la ville”), “Бажання діяти” (“Envie d'agir”)); зарубіжні періодичні видання “Міжнародний журнал освіти” (“Revue internationale de l'éducation”), “Французький педагогічний журнал” (“Revue française de Pédagogie”), “Французький соціологічний журнал” (“Revue française de Sociologie”), “Світ освіти” (“Le monde de l'éducation”), “Школа та нація” (“L'école et la Nation”), “Стратегічні горизонти” (“Horizons stratégiques”) з фондів французького культурного центру “Alliance Française”; спеціалізовані журнали: “До питань нової освіти” (“Vers l'education nouvelle”), “Записки щодо канікулярно-відпочинкової анімації” (“Les cahiers de l'animation vacances-loisirs”), “Соціальне життя та забезпечення” (“Vie sociale et traitements”), “Французька щедрість” (“La générosité des Français”), “Волонтерство Франції” (“La France bénévole”), “Асоціації та кон'юнктура” (“Les associations face à la conjoncture”), “Головне про асоціативне життя департаментів” (“Essentiels de la vie associative dans les départements”), “Вартість якісної зайнятості – Моя асоціація приєднується” (“Prix pour l'emploi de qualité – Mon asso s'engage!”); інформаційні та методичні матеріали для дітей-членів

дитячих громадських об'єднань Франції, фахівців соціально-педагогічної сфери, батьків, а також матеріали мережі Інтернет, які використовуються у Франції для проведення соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* визначено та узагальнено концептуальні й організаційні засади діяльності дитячих громадських об'єднань у Франції (положення чинного законодавства із зазначеної проблеми, базові цінності Республіки Франції, основні ідеї щодо змісту і завдань молодіжної політики, принципи здійснення соціально-педагогічної діяльності; поетапність становлення соціально-педагогічної роботи, виокремлення її секторів; особливості організації і реалізації молодіжної політики як складника соціальної політики Франції; алгоритм створення, функціонування та поширення діяльності дитячих об'єднань на рівні Республіки); схарактеризовано напрями соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями (створення соціально-психологічних “портретів” дитячих асоціацій, вивчення їх запитів; організація соціально значущої діяльності у відкритому середовищі (поширення анімаційної діяльності); соціально-правова підтримка і захист дитячих громадських об'єднань; науково-методичний супровід та кадрове забезпечення; соціально-педагогічна допомога в отриманні фінансової чи матеріальної підтримки; суспільне сприяння діяльності дитячих об'єднань; координація міжнародної співпраці дитячих і молодіжних громадських об'єднань);

– *уточнено* принципи (гуманізм, демократизм, відкритість, толерантність, міжвідомча та міжсекторна взаємодія), етапи розвитку соціально-педагогічної роботи у Франції (нормативне впорядкування, змістово-професійне становлення, інтегрований розвиток в умовах децентралізації), її сектори (Спеціалізоване виховання, Спеціалізована соціальна превенція, Міжнародний солідаритет, Соціальне втручання); уточнено зміст понять “дитяче громадське об'єднання Франції”, “анімація”, а також сутність та особливості соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції;

– *подальшого розвитку набули* узагальнення про форми і методи соціально-педагогічної роботи у Франції; наукові висновки щодо мети анімації; положення про можливість та перспективність застосування французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні рекомендацій щодо використання кращого французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні на різних рівнях.

Текст дисертації, висновки і рекомендації за результатами дослідження можуть бути використані під час розроблення навчально-методичної літератури із соціально-педагогічної роботи, у практиці фахівців соціальної сфери, які працюють з дітьми та молоддю; вищими навчальними закладами для розширення змісту лекційних та практичних занять із соціальної та порівняльної педагогіки, а також у процесі викладання дисциплін, модулів “Генеזה соціальної педагогіки”, “Анімаційна діяльність соціального педагога”, “Організація соціально-педагогічної роботи з

дітьми та молоддю у зарубіжних країнах” тощо для майбутніх практичних психологів, соціальних педагогів, соціальних працівників; у системі післядипломної освіти педагогічних і соціальних працівників. Джерельна база дисертації може використовуватися науковцями у порівняльних дослідженнях.

Результати дослідження **впроваджено** у діяльність Міністерства молоді та спорту України (лист № 521/25 від 02.09.2016 р.), Полтавської ОДА Департамент освіти і науки (довідка № 03-02-19/1771 від 20.09.2016 р.), Черкаської ОДА Управління у справах сім’ї, молоді та спорту (довідка № 2712/04 від 01.09.2016 р.), Всеукраїнської дитячої спілки “Екологічна варта” (довідка від 02.06.2016 р.), Всеукраїнського громадського дитячого руху “Школа безпеки” (довідка від 28.06.2016 р.), Київського міського осередку ВМГО “НОСУ” (довідка № 237-09 від 01.09.2016 р.), Будинку дитячої та юнацької творчості Голосіївського району м. Києва (довідка № 79 від 30.08.2016 р.), Громадської організації Спортивний клуб Таеквон-до “Максимус” (довідка від 03.06.2016 р.), Громадської організації Федерації Таеквон-до ІТФ України (довідка від 10.06.2016 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дисертації доповідалися на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – “Дні науки” (Чехія, Прага, 2014), “Наукова думка інформаційного віку – 2014” (Польща, Пшемисль, 2014), “Соціально-педагогічна парадигма виховання: сутність та шляхи реалізації” (Ніжин, 2014), “Тенденції сучасної науки – 2014” (Велика Британія, Шеффілд, 2014), “Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти” (Київ, 2015), “Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти” (Київ, 2016), “Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери” (Ніжин, 2016), *всеукраїнських* – “Процес виховання у координатах духовного розвитку особистості” (Київ, 2013), “Виховний потенціал сучасної освіти: теоретичні засади та практичні досягнення” (Київ, 2014), “Особистісний розвиток дітей та молоді в інноваційно-орієнтованому освітньому середовищі” (Київ, 2015).

Результати дослідження обговорювалися на засіданнях лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України, звітних конференціях Інституту проблем виховання НАПН України (2014–2016), методологічних семінарах “Громадянськість української молоді: виклики, здобутки, перспективи” (Київ, 2015), громадських слуханнях “Дитячий громадський рух України: кращі практики” (Київ, 2016).

Публікації. Зміст і результати дослідження відображені в 16 одноосібних публікаціях; з них 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 у зарубіжному періодичному виданні, 1 посібник, 8 статей у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (на 35 сторінках, охоплює 392 позиції, з них 162 – французькою мовою) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 269 сторінок, з них – 194 сторінки основного

тексту. Робота містить 2 таблиці на 4 сторінках; у додатках подано 5 таблиць на 5 сторінках та 38 рисунків на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, окреслено ступінь розробленості проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито його теоретико-методологічну основу, визначено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, подано відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* – **“Концептуальні й організаційні засади соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції”** – розкрито сутність, принципи, сектори та генезу соціально-педагогічної роботи у Франції в контексті розвитку дитячих громадських об'єднань; уточнено зміст поняття “дитяче громадське об'єднання Франції”, визначено та узагальнено концептуальні й організаційні засади соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції.

Установлено, що соціально-педагогічна робота у Франції на багатьох рівнях пов'язана із соціальною роботою, асимільована у соціальну політику цієї країни та здійснюється переважно фахівцями соціальної сфери. Така робота охоплює людей різного віку, різні соціальні, етнічні, релігійні групи й чітко віддзеркалює основні економічні, політичні та соціальні процеси країни.

За результатами аналізу праць французьких учених Д. Анзьє, Ж. Баша, Ж. Батай, Ф. Беста, Ж. Бейєро, А. Біне, Б. Бло, П. Бурдьє, М. Давида, Ж. Дерріда, Ф. Коркюффа, Р. Кло, Ж. Лажельє, Л. Леграна, А. Леона, П. Лонкля, А. Мазо, Ф. Маріє, Ж. Марітена, Д. Міно, А. Міжо, Ф. Одіж'є, Ж.–П. Пайє, Л. Порше, К. Рондуена, М. Тоззі, Р. Торайя, Ж. – М. Фавре, П. Феррана та інших зроблено висновок, що соціально-педагогічна робота у Франції спирається на *принципи* демократизму, відкритості, гуманізму, толерантності, міжвідомчої та міжсекторної взаємодії.

У процесі дослідження з'ясовано, що структурно соціально-педагогічна робота у Франції поділяється на *чотири сектори*: Спеціалізоване виховання (соціальне включення дітей з вадами розвитку), Спеціалізована соціальна превенція (соціально-педагогічне втручання, спрямоване на запобігання виникненню негативних явищ у суспільстві (алкоголізм, пияцтво, наркоманія, проституція тощо) та їх наслідків (протиправна, адиктивна, девіантна, суїцидальна поведінка, бездоглядність дітей, насильство, незайнятість тощо), Міжнародний солідаритет (соціально-педагогічна інтеграція певної категорії населення, а саме – тимчасово переміщених осіб, просителів політичного притулку, біженців, апатридів, кочівників), Соціальне втручання (задоволення основних потреб, вирішення соціальних конфліктів, психологічних проблем, сприяння духовному, культурному та інтелектуальному розвитку особистості).

Розкрито *генезу* становлення соціально-педагогічної роботи у Франції,

уточнено періодизацію цієї сфери у контексті теми дослідження. Зокрема, визначено такі *етани* розвитку соціально-педагогічної роботи у Франції: нормативне впорядкування, змістово-професійне становлення, інтегрований розвиток в умовах децентралізації.

У дисертації схарактеризовано молодіжну політику Франції як важливий складник соціальної політики країни, метою та концептуальною ідеєю якого є формування незалежних та соціально рівних, освічених й активних особистостей, готових гідно відповісти на виклики сучасного світу. Установлено, що до *особливостей організації та реалізації* такої політики належать: структурованість, субсидарність, комплексність, співпраця всіх гілок влади з громадськими об'єднаннями та громадами на місцях, регулярний моніторинг проблем молоді, проведення комплексних заходів з питань культурно-морального виховання підростаючого покоління; складність; значні фінансові витрати на соціальні програми та проекти; численність галузевих професій; розвинена система допомог та значна кількість суб'єктів, охоплених суміжною діяльністю.

Установлено, що провідну роль у визначенні мети, завдань, напрямів та пріоритетів французької молодіжної політики відіграє держава (Міністерство Міста, Молоді та Спорту); стратегія цієї політики вибудовується на засадах демократичності, ефективності й узгодженості діяльності всіх гілок влади. Однак завдяки територіальній децентралізації 1982 року, спрямованій на наближення процесу прийняття рішення з його наступним контролем до громадянина, нові територіальні утворення (регіони, департаменти, комуни) отримали повноваження, відповідно до яких вони мають право на самовизначення щодо більшості місцевих питань, у тому числі стосовно провадження молодіжної політики.

Зважаючи на завдання молодіжної політики (забезпечення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян, їх об'єднань для повноцінного соціального становлення; допомога молодим людям у реалізації й самореалізації можливостей та ініціатив; подальше залучення до активної участі у житті та розвитку країни), держава приділяє значну увагу саме питанням набуття дитиною певного досвіду виконання громадських обов'язків, формування соціально активної особистості, яка усвідомлює свої реальні можливості і перебуває в оптимістичному активно-діяльному пошуку стосовно світу і самої себе.

Своєрідністю французької нації є майже повне занурення населення в активне громадське життя країни: на 65,59 млн мешканців припадає понад 1,3 млн асоціацій із щорічним приростом у 70 тис. одиниць; кожен третій дорослий француз є членом щонайменше одного громадського об'єднання; показник участі дітей становить 1:4.

Уточнено, що *дитяче громадське об'єднання у Франції* (дитяча асоціація) – це добровільне формування двох або більше дітей, які мають спільні інтереси і готові працювати в команді для досягнення певної соціально та особистісно значущої мети. Це об'єднання функціонує в одній із чотирьох можливих форм: дитяча асоціація, яка діє при молодіжних громадських об'єднаннях; дитяча асоціація, яка провадить діяльність у створених дорослими в інтересах дітей громадських

об'єднаннях; дитяча асоціація, яка працює при закладі освіти; та дитяча асоціація, створена під егідою Національної мережі юніорських асоціацій Франції.

Автором *проаналізовано нормативну базу* діяльності громадських об'єднань Франції, *розкрито особливості* створення та функціонування таких громадських об'єднань, виокремлено шляхи подальшої розбудови дитячого асоціативного життя країни.

З'ясовано, що члени дитячих громадських об'єднань, завдяки злагожденій роботі всіх соціально-педагогічних сил середовища, здобувають реальний практичний досвід виконання громадських обов'язків у соціально захищеному світі, знайомляться з діяльністю інших громадських об'єднань, розкривають та виявляють власні можливості. Відтак, дитячі асоціації справедливо вважаються першою сходинкою до активного громадянського життя Франції; розглядаються як соціально оформлені мікросередовища та центри продукування позитивних соціалізаційних впливів. У зв'язку з цим участь у діяльності дитячих громадських об'єднань визначається гарантом подальшого розвитку громадянської активності зростаючого покоління.

Існування великої кількості дитячих громадських об'єднань у Франції закономірно зумовлює порушення питання щодо фахової соціально-педагогічної роботи з ними, яка покликана консолідувати підростаюче покоління та сприяти універсалізації соціально адекватності й мобільності дітей-членів таких об'єднань.

Отже, за результатами наукового осмислення автором констатовано, що *концептуальними засадами* соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції є: положення чинного законодавства із зазначеної проблеми, базові цінності Республіки Франції, основні ідеї щодо змісту і завдань молодіжної політики, принципи, на основі яких здійснюється соціально-педагогічна діяльність. Конкретизуючи окреслене, до концептуальних засад соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями віднесено: традиційність, шанування цінностей Республіки (свобода, рівність, братерство, світськість), врахування національних надбань при адаптації передових світових технологій, намагання максимально об'єднати громаду навколо вирішення питань певного регіону, ідея створення оптимальних умов для анімаційної діяльності у відкритому середовищі, об'єднання всіх виховних сил найближчого оточення, становлення незалежного (у питаннях освіти, виховання, безпеки, відпочинку, спорту, культури, мобільності, цілеспрямованості, соціальної та професійної підготовки, соціальної та професійної інтеграції тощо), законослухняного громадянина свої держави, компетентного та здатного виборювати свої права, свободи й національну ідентичність у світовому просторі; залучення емігрантів до активного суспільного життя країни; пошук спільних рис, вибудовування єдиного культурного простору для розвитку свідомої та незалежної особистості в умовах міжкультурної інтеграції.

Організаційними засадами соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції визначено: поетапність становлення такої роботи, виокремлення її секторів; особливості організації і реалізації молодіжної

політики як складника соціальної політики Франції; питання спеціалітету та алгоритм створення, функціонування і поширення діяльності дитячих об'єднань на рівні Республіки.

У другому розділі – *“Змістово-технологічне забезпечення соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції”* – схарактеризовано зміст, напрями, особливості, форми та методи соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції, розглянуто анімацію як пріоритет соціально-педагогічної роботи.

Для конкретизації змісту, напрямів, форм та методів соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції окреслено перелік закладів соціально-педагогічної інфраструктури (заклади освіти, соціальні служби, інші організації соціально-педагогічного спрямування), а також органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, фондів, які тією чи іншою мірою здійснюють соціально-педагогічну роботу з дитячими громадськими об'єднаннями.

З'ясовано, що *змістом* соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції є: вивчення соціально-психологічних особливостей членів дитячого об'єднання з метою своєчасного виявлення та вирішення їх соціально-педагогічних проблем; спонукання до самоорганізації, самостійності та відповідальності кожного члена; захист прав, інтересів, свобод дітей; забезпечення рівних можливостей; соціально-психологічна підтримка і допомога членам асоціацій з питань сприяння процесу соціальної адаптації та інтеграції особистості в суспільстві, формування здорового способу життя; налагодження продуктивних групових та міжгрупових стосунків; посередництво у творчому самовираженні; підтримка соціальних ініціатив, стимулювання соціально значущої діяльності дітей тощо.

Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції здійснюється *за такими напрямками*: створення соціально-психологічних “портретів” дитячих асоціацій, вивчення їх запитів; організація соціально значущої діяльності у відкритому середовищі (поширення анімаційної діяльності); соціально-правова підтримка і захист дитячих громадських об'єднань; науково-методичний супровід та кадрове забезпечення; соціально-педагогічна допомога в отриманні фінансової чи матеріальної підтримки; суспільне сприяння діяльності дитячих об'єднань; координація міжнародної співпраці дитячих і молодіжних громадських об'єднань.

Установлено, що соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями спрямовується на розвиток взаємодії та партнерства між різними соціальними інституціями певної території, а тому зумовлюється регіональними, соціально-економічними, культурно-історичними, природничими та етнонаціональними особливостями кожної адміністративної одиниці.

Основними осередками соціально-педагогічної роботи з дитячими об'єднаннями на місцевому рівні є: школи, майданчики позашкільної освіти,

муніципальні приміщення, клуби за місцем проживання, центри виховання та “відкриті місця” (вулична соціально-педагогічна робота). Основні суб’єкти такої роботи – фахівці соціальної, педагогічної, психологічної та медичної сфер, батьки, волонтери, представники інших громадських об’єднань та ініціативні члени громади.

До *особливостей* соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об’єднаннями належать: значна кількість суб’єктів соціально-педагогічної роботи, їх узгоджена активна партнерська співпраця; спеціалізація фахівців з анімації; відмінне інформаційне забезпечення; активне залучення волонтерів; всебічна підтримка діяльності дитячих громадських об’єднань на національному, регіональному, департаментному та місцевому рівнях.

Особливу увагу в дисертації приділено *анімації*. Проведений загальний аналіз французьких джерел дав змогу уточнити в контексті теми дослідження визначення терміна “анімація” як виду соціально-педагогічної діяльності у відкритому середовищі, що забезпечує змістовне дозвілля дітей-членів дитячих громадських об’єднань та спрямована на набуття ними досвіду просоціальної поведінки на рівні громадських (міжособистісні відносини всередині колективу, відносини з державними, недержавними установами та об’єднаннями) і соціокультурних (зв’язок між дитиною та полікультурним середовищем) відносин.

Зроблено висновок, що пріоритетною *метою* анімації є забезпечення розвитку дитячого об’єднання і кожної конкретної особистості в ньому, підтримка атмосфери креативності, оздоровлення соціального мікроклімату певного середовища шляхом поглиблення співробітництва між всіма суб’єктами та об’єктами соціально-педагогічної роботи, оптимізація міжгрупової взаємодії і створення умов для позитивно-активної соціально значущої діяльності.

З’ясовано, що анімація здійснюється у двох площинах: загальній та спеціалізованій; не всі аніматори професіонали, досить часто вони є представниками інших професій, які здобули додаткову спеціалізацію у сфері анімаційної діяльності. Система підготовки у Франції фахівців з анімації, які здійснюють соціально-педагогічну роботу, вважається такою, що найбільш ефективно розвивається, оновлюється і реформується, вивчається та поступово втілюється в усі сучасні світові освітянські програми.

Основними *формами* соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об’єднаннями у Франції є: словесні (бесіди, диспути, консультації), практичні (тренінги, проекти, майстер-класи), наочні (відеолекторії, екскурсії, зустрічі, заняття в шоу-румах передових підприємств, конкурси). Серед загалу переважають активні форми у відкритому середовищі. До специфічних *методів* французької моделі соціально-педагогічної роботи належать: метод варіативної рольової гри, метод активного спілкування, метод спроб та помилок, сквош метод та його різновид – метод “знайди відповідь” (грунтовний аналіз інформації та намагання представити кілька варіантів вирішення проблеми).

У третьому розділі – *“Можливості упровадження французького досвіду*

соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні” – схарактеризовано вітчизняну соціально-педагогічну роботу з дитячими громадськими об'єднаннями; представлено порівняльний аналіз такої роботи в Україні та Франції, розроблено рекомендації щодо можливостей використання кращого французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в нашій країні.

На основі аналізу теоретичних та методичних розробок українських учених (О. Безпалько, І. Братусь, І. Зверєва, О. Лісовець, А. Капська, О. Касьянова, Н. Олексюк, О. Смолінська, Л. Романовська, Н. Тимошенко, Н. Чиренко та ін.) з'ясовано, що соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні розглядається як напрям соціальної молодіжної політики, соціально-педагогічної роботи відповідних фахівців (соціальних педагогів) та має на меті вдосконалення діяльності дитячих громадських об'єднань, підтримку їх соціальних ініціатив, успішну соціалізацію молодого покоління. Це процес, спрямований на здобуття дітьми-членами громадських об'єднань ґрунтовних знань щодо суспільно корисної праці, формування світогляду, утвердження активної громадянської позиції дитини.

Беззаперечним здобутком українських фахівців є ґрунтовне теоретичне осмислення місця та ролі громадських об'єднань у сучасному світі і, як результат, напрацювання значної кількості наукових матеріалів, посібників та програм, присвячених, у тому числі, питанню соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями, розвитку дитячого руху.

Водночас порівняльний аналіз соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями України та Франції засвідчив, що вітчизняна практика її організації і проведення значно поступається французькій у цілеспрямованості й системності, методичному, матеріально-технічному та кадровому забезпеченні, конструктивності і співпраці всіх суб'єктів соціально-педагогічної роботи. На жаль, пріоритетом діяльності дитячих громадських об'єднань в Україні ще не стало надання підростаючим особистостям реальної можливості здобути власний досвід виконання громадських обов'язків, участі в житті суспільства.

Процес удосконалення функціонування вітчизняних дитячих громадських об'єднань вимагає нового рівня суспільного осмислення й термінового вирішення певних завдань, а саме: допомога дитині у розв'язанні проблем, пов'язаних зі швидкими соціальними змінами, пошуку свого місця в житті, розвитку відчуття соціальної значущості, причетності до розвитку суспільства, набутті впевненості у власних силах, з'ясуванні місця та ролі громадських об'єднань у соціумі, у надбанні певних знань, практичних умінь та навичок життя громадянина-патріота.

Розглядаючи дитяче громадське об'єднання як унікальний соціально-виховний простір для продуктивної, значущої та соціально конструктивної організації життя кожної дитини-члена такого об'єднання, а гармонійний розвиток особистості та формування активного представника європейського суспільства як основу соціально-педагогічної роботи із зазначеними об'єднаннями, доцільно фокусувати увагу на змісті цієї роботи у просторі реальної життєдіяльності всієї

дитячої спільноти. Нині слід визнати дитячі громадські об'єднання обов'язковим сектором суспільного руху в розбудові демократичної України, важливим щаблем реалізації державної політики щодо забезпечення прав дітей, сприймати такі об'єднання як своєрідний компенсатор наявного дефіциту виховання у суспільстві та його соціальних інститутах.

Вищезазначене дало підстави зосередитися на обґрунтуванні необхідності впровадження в Україні найкращих здобутків французької моделі соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями. Відтак, *розроблено рекомендації* щодо можливостей використання кращого французького досвіду на державному рівні, а також на рівнях громади, навчальних закладів, громадських об'єднань і фахівців соціально-педагогічної сфери. Зокрема, рекомендації передбачають:

- *на державному рівні*: затвердження і впровадження “Концепції підтримки та сприяння розвитку діяльності дитячих громадських об'єднань” і “Положення про діяльність дитячих громадських об'єднань”; посилення координації центральних органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства; активізацію зв'язків між усіма суб'єктами соціально-педагогічної роботи; розширення міжнародного співробітництва для підвищення ефективності такої роботи, налагодження комунікації та вдосконалення системи підготовки (перепідготовки) кадрів, у тому числі фахівців-аніматорів; популяризацію діяльності дитячих громадських об'єднань; розподіл функцій та структурну ієрархію суб'єктів соціально-педагогічної роботи у зв'язку з майбутніми змінами в адміністративному устрої країни (адміністративна децентралізація);

- *на рівні громади* – постійну комунікацію з питань діяльності дитячих громадських об'єднань на рівні громади; сприяння формуванню ефективного інформаційного простору, розвитку системи науково-методичного супроводу діяльності дитячих громадських об'єднань, популяризації їх досвіду, підняттю іміджу, розширенню соціального партнерства дитячих громадських об'єднань з іншими соціальними інституціями, активної співпраці з батьками, волонтерами, меценатами та спонсорами; створення системи координаційних зв'язків між представниками дитячих об'єднань певного регіону, громади; уведення в практику організацію зустрічей представників органів виконавчої влади, місцевих депутатів із представниками регіональних дитячих громадських об'єднань; активне висвітлення здобутків, соціальних і творчих досягнень, поширення соціальної реклами, проведення промо-акцій щодо діяльності дитячих громадських об'єднань у громаді;

- *на рівні навчальних закладів* – поглиблення співпраці загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів із дитячими та молодіжними громадськими об'єднаннями, залучення останніх до активного життя закладів освіти; інформування школярів про діяльність дитячих і молодіжних громадських об'єднань, заходи, які організуються дитячими громадськими об'єднаннями у громаді/місті/регіоні; реалізацію потенціалу батьків через їх залучення до діяльності дитячих громадських об'єднань;

- *на рівні громадських об'єднань* – забезпечення участі таких об'єднань у

вдосконаленні нормативно-правової бази функціонування дитячих громадських об'єднань в Україні, розробленні методичних рекомендацій з подальшого розвитку дитячого руху; поширення інформації щодо діяльності дитячих об'єднань; створення єдиного координаційного центру громадських об'єднань; посередництво та активну співпрацю дитячих громадських об'єднань з іншими соціальними інституціями, батьками, волонтерами, меценатами, спонсорами; підтримання зв'язків між дитячими та молодіжними об'єднаннями певного регіону, громади;

– *на рівні фахівців соціально-педагогічної сфери* – мобілізацію ресурсів громади на підтримку дитячих громадських об'єднань; проведення оновленої анімаційної роботи в громаді; популяризацію анімаційного виду соціально-педагогічної роботи, спрямованої на створення сприятливих умов для налагодження партнерської взаємодії, позитивно-активної, соціально значущої діяльності; надання фахової підтримки дитячим об'єднанням; координацію їх діяльності; сприяння здійсненню проектів для активізації діяльності дитячих громадських об'єднань на місцях; висвітлення результатів роботи дитячих громадських об'єднань, організацію та проведення показових акцій (фестивалів, флешмобів тощо) стосовно діяльності дитячих громадських об'єднань у певній громаді; залучення дитячих громадських об'єднань до активної співпраці з різними закладами освіти; підтримку зацікавленості та формування позитивного ставлення суспільства до дитячих громадських об'єднань, усвідомлення їх ролі у викликах часу.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано новий підхід до проведення соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями України шляхом упровадження кращого французького досвіду у вітчизняну практику такої роботи. Результати дослідження засвідчили досягнення його мети, розв'язання поставлених завдань і є підставою для формулювання таких *висновків*:

1. На основі теоретичного аналізу з'ясовано стан дослідженості проблеми соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції. Визначено, що його актуальність зумовлена високою соціальною активністю населення, прагненням зростаючої особистості долучитися до громадського життя та чітким розумінням ролі й місця громадських об'єднань у сучасному європейському просторі.

Розкрито сутність соціально-педагогічної роботи у Франції. Установлено, що відповідні фахівці, під час виконання своїх професійних обов'язків органічно поєднують функції виховання й соціальної підтримки та допомоги, визначаючи центром уваги – розвиток та становлення соціально захищеної особистості як суб'єкта громадянського суспільства.

З'ясовано, що на сучасному етапі соціально-педагогічна робота у Франції ґрунтується на принципах гуманізму, демократизму, відкритості, толерантності, міжвідомчої та міжсекторної взаємодії. Обґрунтовано чотири сектори соціально-

педагогічної роботи у Франції (Спеціалізоване виховання, Спеціалізована соціальна превенція, Міжнародний солідаритет та Соціальне втручання).

Схарактеризовано генезу соціально-педагогічної роботи у Франції, встановлено етапи такої роботи в контексті розвитку дитячих громадських об'єднань (нормативне впорядкування, змістово-професійне становлення, інтегрований розвиток в умовах децентралізації).

2. Уточнено, що *дитяче громадське об'єднання у Франції* (дитяча асоціація) – це добровільне формування двох або більше дітей, які мають спільні інтереси і готові працювати у команді для досягнення певної соціально та особистісно значущої мети. Це об'єднання функціонує в одній із чотирьох можливих форм: дитяча асоціація, яка діє при молодіжних громадських об'єднаннях; дитяча асоціація, яка провадить діяльність у створених дорослими в інтересах дітей громадських об'єднаннях; дитяча асоціація, яка працює при закладі освіти; та дитяча асоціація, створена під егідою Національної мережі юніорських асоціацій Франції.

Визначено та узагальнено, що концептуальними засадами соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції є: положення чинного законодавства із зазначеної проблеми, базові цінності Республіки Франції, основні ідеї щодо змісту і розвитку молодіжної політики у Франції, принципи, на основі яких здійснюється соціально-педагогічна діяльність.

Організаційними засадами соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції визначено: поетапність становлення такої роботи, виокремлення її секторів; особливості організації і реалізації молодіжної політики як складника соціальної політики Франції; питання спеціалітету; алгоритм створення, функціонування і поширення діяльності дитячих об'єднань на рівні Республіки.

Вивчено нормативні документи, які регулюють питання діяльності вітчизняних дитячих громадських об'єднань, означено основних суб'єктів соціально-педагогічної роботи з ними. З'ясовано специфіку створення своєрідних форм дитячих громадських об'єднань; схарактеризовано їх роль у процесі формування активного громадянина Франції.

Установлено, що соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції – це цілеспрямована різнорівнева комплексна робота, що здійснюється командою фахівців соціальної сфери та іншими зацікавленими суб'єктами з урахуванням їх соціально-педагогічних можливостей, з метою створення оптимальних умов для продуктивного функціонування, соціально значущої діяльності дитячої асоціації загалом та успішної соціалізації й розвитку кожного її члена зокрема.

3. Схарактеризовано зміст і напрями соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями: створення соціально-психологічних “портретів” дитячих асоціацій, вивчення їх запитів; організація соціально значущої діяльності у відкритому середовищі (поширення анімаційної діяльності); соціально-правова підтримка і захист дитячих громадських об'єднань; науково-методичний

супровід та кадрове забезпечення; соціально-педагогічна допомога в отриманні фінансової чи матеріальної підтримки; суспільне сприяння діяльності дитячих об'єднань; координація міжнародної співпраці дитячих і молодіжних громадських об'єднань.

Особливостями соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями є: значна кількість суб'єктів соціально-педагогічної роботи, їх узгоджена активна партнерська співпраця; спеціалізація фахівців з анімації; відмінне інформаційне забезпечення; активне залучення волонтерів; всебічна підтримка діяльності дитячих громадських об'єднань на національному, регіональному, департаментному та місцевому рівнях. Враховуючи зазначені особливості, визначено основні форми та методи такої роботи.

У дисертації схарактеризовано анімацію як провідний вид соціально-педагогічної роботи у Франції, простежено історичний перехід анімаційної діяльності з допоміжного виду соціально-педагогічної роботи у сфері дозвілля в самостійний, розглянуто професіоналізацію фахівця соціально-педагогічної сфери діяльності, основні вимоги, що висуваються до професійних аніматорів країни.

4. Проаналізовано сутність дитячого громадського об'єднання в Україні як специфічної соціокультурної спільноти, що інтегровано представляє цінності дітей та надає реальні можливості задоволення потреб й інтересів підростаючого покоління у соціумі. Обґрунтовано необхідність удосконалення такої спільноти, подальшого розвитку дитячого руху, сприяння діяльності дитячих громадських об'єднань, створення оптимальних умов для їх функціонування та всебічної фахової підтримки, що слугуватиме європеїзації України відповідно до міжнародних стандартів забезпечення права дітей на участь у житті суспільства.

На основі порівняльного аналізу соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями Франції та України доведено, що французька модель її організації та здійснення значно превалює над українською у цілеспрямованості й системності, інформаційному, методичному, матеріально-технічному та кадровому забезпеченні, конструктивності та співпраці всіх об'єктів соціально-педагогічної роботи. З урахуванням зазначеного розроблено рекомендації щодо використання кращого французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні на різних рівнях.

Дисертація не вичерпує всіх аспектів проблеми дослідження. *Перспективним вважаємо вивчення: інноваційних методів роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції, моделей підтримки їх діяльності на різних рівнях.*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Школяр Л. В. Соціально-педагогічна робота у Франції: історичний екскурс / Л. В. Школяр // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 422–430.
2. Школяр Л. В. Особливості соціально-педагогічної роботи з дитячими

громадськими об'єднаннями у Франції / Л. В. Школяр // Наукові записки. Сер. “Психолого-педагогічні науки” (Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – № 4. – С. 227–232.

3. Школяр Л. В. Правове підґрунтя діяльності дитячих громадських об'єднань Франції / Л. В. Школяр // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Інститут проблем виховання НАПН України. – К., 2015. – Вип. 19, кн. 2. – С. 379–389.

4. Школяр Л. В. Дитячі асоціації як особливі форми дитячих громадських об'єднань у Франції / Л. В. Школяр // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2016. – № 1. – С. 280–286.

5. Школяр Л. В. Порівняльний аналіз соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції та Україні / Л. В. Школяр // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / Інститут проблем виховання НАПН України. – К., 2016. – Вип. 20, кн. 2. – С. 336–349.

Статті у зарубіжних та наукометричних наукових виданнях

6. Shkoliar L. Travail socio-pedagogique en France. Son histoire / L. Shkoliar // Новітня освіта : зб. наук. пр. – К., 2015. – № 3. – С. 108–114.

7. Shkoliar L. L'analyse de la base juridique et des particularités du fonctionnement des associations publiques des enfants en France / L. Shkoliar // International Scientific and Practical Conference “World Science”. Multidisciplinary Scientific Edition. – United Arab Emirates, Ajman, December 2015. – № 4 (4), Vol. 3. – 79 p. – P. 25–29.

Посібники

8. Школяр Л. В. Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції : посіб. / Л. В. Школяр. – К. : Кафедра, 2016. – 156 с.

Статті у збірниках матеріалів конференцій

9. Школяр Л. В. Педагогічна анімація як основа соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції / Л. В. Школяр // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред. О. В. Сухомлинської та ін.]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2014. – Вип. 4. – С. 320–323.

10. Школяр Л. В. Анімаційна робота як складова соціально-педагогічної підтримки дітей у Франції / Л. В. Школяр // Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. “Дні науки – 2014”. – Dil 16. Pedagogika. – Praga : Publishing House “Education and Science” s.r.o, 2014. – С. 94–100.

11. Школяр Л. В. Політика Міністерства спорту, молоді, асоціативного життя та народної освіти Франції / Л. В. Школяр // Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. “Наукова думка інформаційного віку – 2014”. – Przemysl : Nauka i studia. – Vol. 17. Pedagogiczne nauki. – С. 88–94.

12. Школяр Л. В. Державна підтримка діяльності дитячих громадських

об'єднань у Франції / Л. В. Школяр // Соціально-педагогічна парадигма виховання: сутність та шляхи реалізації : тези доп. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 213–214.

13. Школяр Л. В. Передумови виникнення соціально-педагогічної роботи з дітьми у Франції / Л. В. Школяр // Матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. “Тенденції сучасної науки – 2014. – Sheffield : Science and Education LTD, UK, 2014. – Vol. 14. Pedagogical sciences. – С. 107–109.

14. Школяр Л. В. Роль анімаційної діяльності у навчанні іноземних мов (на базі роботи сектору міжнародного солідаритету Франції) / Л. В. Школяр // Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти : матеріали II-ї Міжнар. наук.-практ. конф., (16 квіт. 2015 р., НТУУ “КПІ”). – К. : Кафедра. – С. 155–156.

15. Школяр Л. В. Вулична анімація як ефективний засіб активізації пізнавальної діяльності у процесі вивчення іноземних мов (досвід Франції) / Л. В. Школяр // Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти : матеріали III-ї Міжнар. наук.-практ. конф., (21 квіт. 2016 р., НТУУ “КПІ”). – К. : Кафедра. – С. 210–211.

16. Школяр Л. В. Особливості заснування та функціонування дитячих громадських об'єднань у Франції / Л. В. Школяр // Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (5–6 трав. 2016 р., Ніжин) / за заг. ред. О. В. Лісовця. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – С. 186–188.

АНОТАЦІЇ

Школяр Л.В. Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Інститут проблем виховання НАПН України, Київ, 2016.

Дисертація присвячена актуальній проблемі соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції. На основі аналізу науково-педагогічної літератури розкрито принципи, вивчено генезу та окреслено етапи розвитку такої роботи; узагальнено концептуальні й організаційні засади та змістовно-технологічне забезпечення соціально-педагогічної роботи; уточнено сутність поняття “дитяче громадське об'єднання Франції”. Схарактеризовано зміст, напрями, форми та методи соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями Республіки; визначено анімацію як основний напрям соціально-педагогічної роботи.

Розроблено рекомендації щодо використання кращого досвіду Франції у соціально-педагогічній роботі з дитячими громадськими об'єднаннями України.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота, анімація, асоціація, асоціативне життя, відкрите середовище, децентралізація.

Школяр Л. В. Социально-педагогическая работа с детскими общественными организациями во Франции. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Институт проблем воспитания НАПН Украины, Киев, 2016.

Диссертационное исследование посвящено актуальной проблеме социально-педагогической работы с детскими общественными организациями во Франции и внедрению лучшего опыта в современную социально-педагогическую работу Украины.

На основе анализа научно-педагогической литературы, нормативных документов Франции и программ социально-педагогической работы раскрыта сущность такой работы, которая определяется как целенаправленный переход социального опыта в личностный при условии восприятия каждого человека наивысшей ценностью. Доказано, что целью социально-педагогической работы является организация процесса приобретения и обогащения опыта выполнения некоторых общественных обязанностей и осознание ребенком своих прав и обязанностей.

Установлено, что концептуальными основами развития социально-педагогической работы с детскими общественными объединениями во Франции являются: положения действующего законодательства, базовые ценности Республики Франции, основные идеи по содержанию и развитию молодежной политики, принципы, на основании которых осуществляется социально-педагогическая деятельность. Конкретизируя сказанное, к концептуальным основам социально-педагогической работы с детскими общественными объединениями относятся: традиционность, уважение к ценностям Республики (свобода, равенство, братство, светскость), учет национальных достижений при адаптации передовых мировых технологий, “глокализация” личности, попытки максимально объединить общество вокруг решения вопросов жизнедеятельности определенного региона, идея содействия открытой деятельности в среде (ключевое направление – анимационная работа), объединение всех воспитательных сил ближайшего окружения, воспитание независимого (в вопросах образования, воспитания, безопасности, отдыха, спорта, культуры, мобильности, целеустремленности, социальной и профессиональной подготовки, социальной и профессиональной интеграции и т. д.), законопослушного гражданина своего государства, компетентного и способного бороться за свои права, свободы и национальную идентичность в мировом пространстве; привлечение эмигрантов к активной общественной жизни страны; нейтрализация культурно-образовательных конфликтов, разработка моделей сосуществования различных типов культурных систем, поиск общих черт, выстраивание единого культурного пространства для развития сознательной и независимой личности в условиях межкультурной интеграции.

Обосновано, что организационными принципами социальной работы с

детскими общественными объединениями во Франции являются: поэтапность становления такой работы, выделение ее секторов; особенности организации (структурность, субсидарность, национальное возрастное распределение, комплексность, сотрудничество всех ветвей власти с общественными объединениями и общинами на местах, регулярный мониторинг проблем молодежи, разработка комплексных мероприятий по культурно-нравственному воспитанию подрастающего поколения) и реализации (сложная организация; значительный бюджет, предусмотренный на различные социальные программы и проекты; большое количество отраслевых профессий; развитая система пособий; значительное число смежных субъектов деятельности; всесторонняя поддержка детских общественных объединений на национальном, региональном, департаментном и местном уровнях) молодежной политики как составляющей социальной политики Франции; вопрос специалитета и алгоритм создания, функционирования и расширения деятельности детских объединений на уровне Республики.

Установлено, что детское общественное объединение Франции – это добровольное формирование двух или более детей, которые имеют общие интересы и готовы работать в команде для достижения определенной социально и личностно значимой цели. Это объединение функционирует в одной из четырех возможных форм: детская ассоциация, действующая при молодежном общественном объединении; ассоциация, реализующая свою деятельность в созданных взрослыми в интересах детей общественных организациях; детская ассоциация, функционирующая под патронатом образовательно-воспитательных заведений или Национальной сети юниорских ассоциаций.

Проанализирована анимация как ключевое направление социальной работы с детскими общественными объединениями Франции, прослежен исторический переход анимационной деятельности из вспомогательного направления социально-педагогической работы в сфере досуга в главное содержательное направление; рассмотрены процессы профессионализации работника социально-педагогической сферы деятельности.

На основе сравнительного анализа социально-педагогической работы с детскими общественными объединениями Франции и Украины доказано, что французская модель ее организации и осуществления значительно превалирует над украинским аналогом в целеустремленности и системности, информационном, методическом, материальном, техническом и кадровом обеспечении, конструктивности и сотрудничестве всех объектов социальной работы. Разработаны рекомендации по использованию лучшего французского опыта социальной работы с детскими общественными объединениями на разных уровнях в Украине.

Ключевые слова: социально-педагогическая работа, анимационная деятельность, ассоциация, ассоциативная жизнь, открытая среда, децентрализация.

Shkoliar L. V. Socio-Educational Work with Children's Public Associations in France. – Printed as manuscript.

Dissertation for a scientific degree of PhD in pedagogics in speciality 13.00.05 – Social Pedagogy. – Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, 2016.

The thesis deals with the issue of social and educational work with children's public associations in France. Through analysis of scientific and educational literature, the genesis and development stages of this work are studied, conceptual and organizational principles of social and educational work are generalized, and the essences of the concepts “children's public associations in France”, “animation” are specified. The author determines the content, directions, forms and methods of socio-educational work with children's public associations of the Republic and defines animation as a mainstream of socio-educational work in France.

Guidelines are developed concerning using in Ukraine the best practices of France in terms of social and educational work with children's public associations.

Keywords: socio-educational work, animation, association, associative life, open environment, decentralization.

Підписано до друку 14.11.2016 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 91.

«Видавництво “Науковий світ”»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua